

CZESŁAW SŁANIA NA DOLNYM ŚLĄSKU.

W 100. rocznicę urodzin Czesława Ślania.

W 2021 roku filateliści i miłośnicy grafiki obchodzili 100 rocznicę urodzin najwybitniejszego sztycharza znaczków pocztowych na świecie - Czesława Ślania. Rok ten został przez Polski Związek Filatelistów ogłoszony „Rokiem Czesława Ślania”. Było to godne uczczenie tej postaci (il.1), genialnego rytownika znaczków pocztowych, który swymi wspaniałymi, miniaturowymi sztychami pocztowymi wyniósł zwykły znaczek pocztowy na wyżyny twórczości artystycznej. Z tej okazji fenomenalnego sztycharza upamiętniło sześć zarządów pocztowych (Polska, Szwecja, Dania, Monako, Grenlandia, Wyspy Owcze) emitując znaczki, bloki pocztowe i datowniki pierwszego dnia obiegu. Ukazały się także okolicznościowe datowniki pocztowe, odbyły się wystawy Jego twórczości (il. 2), opublikowano okolicznościowe teksty przypominające sylwetkę Artysty i Jego dorobek artystyczny¹, a w dwóch miastach obiektom w przestrzeni publicznej nadano imię wielkiego rytownika: we Wrocławiu otrzymała je jedna z alejek w Parku im. J. Słowackiego, a w Czeladzi skwer spacerowy.

il.2 - 2021 Wystawa w Lublinie.

il.1 - 1981 Winiетка - autoportret.

Mistrz stalorytnicznych miniatur urodził się 22 października 1921 roku w miejscowości Czeladź w rodzinie górnika. Od młodości zdradzał nieprzeciętne umiejętności rysownicze portretując członków rodziny, znajomych i kolegów. W okresie II wojny światowej jego umiejętności wykorzystywał polskie podziemie do wykonywania podróbek dokumentów niemieckiego okupanta. Po wojnie ukończył z wyróżnieniem studia artystyczne w Akademii Sztuk

Pięknych w Krakowie, wykonując jako pracę dyplomową miniaturę stalorytniczną centralnej części wielkiego obrazu Jana Matejki „Bitwa pod Grunwaldem” (il.3). Pracował w ówczesnej Państwowej Wytwórni Papierów Wartościowych, gdy w 1956 roku opuścił Polskę i rozpoczął nowy rozdział swego życia w Szwecji. Po kilku latach pobytu za granicą rozpoczęła się światowa kariera genialnego rytownika, a sztychowane przez niego znaczki pocztowe zdobywały coraz większą popularność, nagrody międzynarodowe i zachwyt kolekcjonerów jego prac. Podczas działalności artystycznej wykonał sztychy 1075 znaczków (kilkadziesiąt z nich zaprojektował) dla 32 zarządów pocztowych na świecie (do dziś niepobity rekord świata). Był także autorem rytów portretowych do banknotów dla 10 państw. W swojej twórczości wykonywał również ekslibrisy, miniaturowe portrety stalorytniczne (il.4) czy

¹ Jagodziński Z.K., *Ślania*, Filatelista, 2021, nr 5-11; także: Milewski J., *W 100. rocznicę Czesława Ślania*, Przegląd Filatelistyczny, 2021, nr 10; także: Konopelska W., *Czesław Ślania*, Echo Czeladzi, 2021, nr 2-8; także: Sandström A. (red.), *Czesław Ślania. Antologia jubileuszowa*, Stockholm-Kraków 2021.

większe formy sztycharskie udowadniając w tych pracach swoje wyjątkowe i genialne umiejętności rytownicze. Za swoją działalność artystyczną otrzymał order i odznaczenia Polski, Szwecji, Danii, Monako, Watykanu, Wielkiej Brytanii i in. Artysta zmarł 17 marca 2005 roku w Krakowie i został pochowany na Cmentarzu Rakowickim.

il. 3 - 1953 Winiетка „Bitwa pod Grunwaldem” - żąbkowana

twórczości Artysty pn. „*Prace Czesława Ślania*” z okazji 70. rocznicy urodzin i 40. lat pracy artystycznej, jaka odbyła się we wrocławskim Muzeum Poczty i Telekomunikacji w okresie 29.09-01.12.1991 roku, na której zaprezentowano zbiór sztychów Czesława Ślania z kolekcji Jerzego Krysiaka (też związanego z Wrocławiem, gdzie ukończył szkołę średnią i potem pracował w Dolnośląskich Zakładach Wytwórczych Maszyn Elektrycznych „Dolmel”³ przywróciła postać i twórczość genialnego sztycharza polskiemu społeczeństwu.

W tej wystawie wśród zwiedzających znaleźli się również członkowie Młodzieżowego Koła Filatelistycznego przy Młodzieżowym Domu Kultury w Jeleniej Górze (powstało w 1984 roku powołane do życia przez Janusza Milewskiego, który był jego opiekunem). Dzieci były pod wrażeniem osoby samego Artysty, jak również pokazanych prac sztycharskich. Wówczas nawiązano osobisty kontakt z Czesławem Ślanią, który później podtrzymywano korespondencyjnie i na innych spotkaniach (il. 5). Zaowocowało to zorganizowaniem przez MKF wystawy filatelistycznej w 1992 roku pn. „*Czesław Ślania rytownik XX wieku*”, na której pokazano po raz pierwszy eksponat Koła pod tą samą nazwą. W tym też roku zapoczątkowano wydawanie młodzieżowego czasopisma filatelistycznego tak samo nazwanego, początkowo czarno-białą metodą kserograficzną w nakładzie 80 egzemplarzy (ukazywało się w latach 1992-2002, od 1994 roku pod nazwą „*Miniatury Czesława Ślania*” i później drukowane było techniką offsetową, a ilustracje były kolorowe. Ukazały się 24 numery pisma o łącznym nakładzie 1400 egzemplarzy. Docierało do szkół podstawowych w Jeleniej Górze oraz do stałych odbiorców w Polsce, Szwecji, Stanach Zjednoczonych i Australii)⁴. W ten sposób powstał w Polsce pierwszy, zorganizowany ośrodek popularyzujący Czesława Ślanię i jego twórczość. Duży wpływ na tę działalność miał początkowo Jerzy Krysiak – Polak ze Szwecji,

il. 4 - 1986 Portret królowej Szwecji Sylwii

² Milewski J., *Czesław Ślania i jego sztuka w społecznym odbiorze*, w: *Artystyczna spuścizna geniusza rytu Czesława Ślania powraca do kraju*, Materiały posesyjne, Wrocław 2008.

³ Krysiak J., *Czesław Ślania. Zapiski z życia i działalności artysty sporządzone w latach 1986-2005*, rękopis niepublikowany.

⁴ Milewski J., *Dwadzieścia lat działalności Młodzieżowego Koła Filatelistycznego im. Czesława Ślania w Jeleniej Górze*, Rocznik Jeleniogórski, 2004, tom XXXVI.

il.5 - 1992 MPiT Wrocław. Pierwsze spotkanie z artystą. Od lewej: Czesław Ślania i Ewa Milewska.

który przez cały okres funkcjonowania MKF wspierał jego przedsięwzięcia i służył bezinteresowną pomocą. Także sam Czesław Ślania utrzymywał żywy kontakt z Kołem, m.in. przekazując wiele swoich prywatnych prac do zbiorów (il. 6). Ta aktywność wpływała decydująco na pogłębianie zawartości i rozbudowywanie sztafardowego eksponatu Koła pn.

„*Miniatury Czesława Ślania*”. Oprócz tego eksponatu członkowie MKF zbudowali też inne na poziomie wystawienniczym jak „*Pies mój przyjaciel*” Ewy Milewskiej, „*Inflacja w Polsce w latach 1989-1991*” MKF, „*Kocia rodzina*” Katarzyny Milewskiej, „*Wawel*” Tomasza Miszczyka, „*Przyroda Australii*” MKF czy w klasie literatury czasopismo „*Miniatury Czesława Ślania*”. Eksponaty Młodzieżowego Koła Filatelistycznego wzięły udział w 62 wystawach filatelistycznych w Polsce i poza jej granicami zdobywając łącznie 95 medali i nagród specjalnych. Największymi

il.6 – 1994 Osobista dedykacja Artysty dla członka MKF.

sukcesami wystawienniczymi były udziały w wystawach międzynarodowych i światowych. I tak w niemieckiej Norymberdze eksponat „*Miniatury Czesława Ślania*” uzyskał medal srebrny, a w stolicy Japonii Tokio zdobył medal duży srebrny. Ponadto w Seulu (Korea Południowa) Koło zdobyło medal posrebrzany, a w Bangkoku (Tajlandia) - medal brązowy za wystawione czasopismo młodzieżowe. Największym wydarzeniem związanym z Czesławem Ślanią była organizacja swoistego „festiwalu” twórczości Artysty w Jeleniej Górze pod nazwą „*Miniatury Czesława Ślania*”, w ramach którego odbyła się wystawa indywidualna prac sztuczarka w Biurze Wystaw Artystycznych oraz Wystawa Filatelistyczna. Z tej okazji do miasta przybył sam Artysta, który na spotkaniu z członkami MKF, filatelistami oraz kolekcjonerami grafik nadał w dniu 14 maja 1994 roku Młodzieżowemu Kołu Filatelistycznemu w Jeleniej Górze swoje imię w „*uznaniu zasług w popularyzowaniu mojej twórczości w dziedzinie małych form graficznych(...)*”. Był to wyjątkowy i jedyny taki gest w życiu Czesława Ślania. To wielkie wyróżnienie dla młodych kolekcjonerów było ukoronowaniem ich dotychczasowej

działalności (il. 7). Wystawy zostały upamiętnione poprzez dwa katalogi, cztery specjalne koperty oraz okolicznościowy datownik pocztowy. Podczas swego pobytu w Jeleniej Górze Czesław Słania pierwszy raz poinformował publicznie, że był już w tym

il.7 – 1994 Część członków MKF. Od lewej: Rafał Fedyczek, Tomasz Szymczyk, Katarzyna Milewska, Ewa Milewska, Rafał Szymczyk, Dominik Koza i Sebastian Giez.

mieście znacznie wcześniej, bo w 1945 roku. Jako zdemobilizowany porucznik miał się stać osadnikiem wojskowym na Ziemiach Odzyskanych, gdzie w Pisarzowicach koło Lubania czekał na niego młyn i 8 ha ziemi uprawnej. Przyjechał w 1945 r. do Jeleniej Góry pociągiem z Krakowa i wysiadł na dworcu kolejowym. Zobaczył piękne, czyste miasto, bez zniszczeń, położone w uroczym otoczeniu Karkonoszy, których szczyty majaczyły w oddali. Po dojechaniu do Pisarzowic na „swoje” gospodarstwo nie zabawił tam długo. Nie bardzo uśmiechało mu się zostanie rolnikiem. Miał inne ambicje i marzenia i szybko wrócił do Krakowa, gdzie podjął studia na Akademii Sztuk Pięknych ⁵. W 1994 r. Młodzieżowe Koło Filatelistyczne im. Czesława Słania w Jeleniej Górze decyzją ZG PZF zostało wyróżnione zbiorową Srebrną Odznaką Honorową PZF „w uznaniu zasług wniesionych w rozwój polskiej filatelistyki” ⁶.

W następnych latach MKF im. Czesława Słania współuczestniczyło w organizacji kilku kolejnych wystaw i wydarzeń popularyzujących twórczość wielkiego rytownika (wspólnie z Jeleniogórskim Stowarzyszeniem Filatelistów i Kolekcjonerów ⁷). Były to:

- w 1999 roku wystawa „1000 znaczków Czesława Słania” (wydano katalog, datownik okolicznościowy, ilustrowaną kartkę pocztową bez znaczka oraz ilustrowany karnet pocztowy);
- w 2001 roku wystawa „Czesław Słania artysta grafik” (ukazał się katalog wystawowy, okolicznościowy datownik pocztowy i ilustrowana kartka bez znaczka);
- w 2002 roku okolicznościowe spotkanie z okazji X lat istnienia Ogólnopolskiego Klubu

⁵ Milewski J. Czesław Słania w Jeleniej Górze, Rocznik Jeleniogórski, 2001, tom XXXIII.

⁶ Kronika Młodzieżowego Koła Filatelistycznego im. Czesława Słania w Jeleniej Górze, 1993-1995, tom II.

⁷ Milewski J., Nie tylko PeZetF, Przegląd Filatelistyczny, 2012, nr 1; także: Milewski J. „Jeleniogórskie Stowarzyszenie Filatelistów i Kolekcjonerów, Rocznik Jeleniogórski, 2018, tom L.

Zainteresowań Znaczkami Czesław Słania (wydano ilustrowaną kartkę bez znaczka oraz okolicznościowy datownik pocztowy;

il.8 - 1994 BWA w Jeleniej Górze, od lewej: Janusz Milewski (opiekun MKF), Rafał Fedyczek, Danuta Sitek (dyrektorka MDK), Czesław Słania, Dominik Koza, Maciej Karbownik (prezes OKZZ).

il.9 – 2005 Winietka „Czesław Słania Mistrz Świata”.

- w 2003 roku wystawa „Sztuchy Czesława Słania” upamiętniająca XX lat Młodzieżowego Koła Filatelistycznego im. Czesława Słania (ukazał się folder wystawowy, okolicznościowy datownik pocztowy oraz ilustrowana kartka pocztowa bez znaczka).

Natomiast w 2004 roku miało miejsce w Jeleniej Górze, zorganizowane przez Jeleniogórskie Stowarzyszenie Filatelistów i Kolekcjonerów, wydarzenie o nazwie „Przegląd filmów o Czesławie Słania”, w ramach którego zaprezentowano filmy o genialnym sztycharzu powstałe w Polsce i Szwecji. Przeglądowi towarzyszyły okolicznościowy datownik pocztowy oraz ilustrowana kartka bez znaczka zaprojektowane przez Piotra Naszarkowskiego.

Przedstawione przedsięwzięcia podejmowane i realizowane w Jeleniej Górze przez Młodzieżowe Koło Filatelistyczne im. Czesława Słania oraz Jeleniogórskie Stowarzyszenie Filatelistów i Kolekcjonerów przyczyniło się do spopularyzowania osoby i twórczości Czesława Słania w polskim społeczeństwie i nie tylko (il.8). Jednocześnie pamiętając o wystawach i przedsięwzięciach realizowanych przez Muzeum Poczty i Telekomunikacji we Wrocławiu to okaże się, że ten genialny twórca miniaturowych sztychów pocztowych był stale obecny w kulturalnej przestrzeni Dolnego Śląska i miał tu swoich zagorzałych wielbicieli. To właśnie na Dolnym Śląsku znajduje się wielki zbiór jego prac w postaci kolekcji Jerzego Krysiaka, która została zakupiona dla Muzeum Poczty i Telekomunikacji. Prezentacja fragmentów tej kolekcji uświetniła obchody 100. rocznicy urodzin geniusza stałorytniczego rytu w salach wrocławskiego Muzeum Poczty i Telekomunikacji w 2021 roku. Natomiast niezwykłym uhonorowaniem Czesława Słania było wykonanie winietki z Jego portretem, jako „Mistrza Świata”, przez innego rytownika, m.in. znaczków pocztowych Polski, Szwecji, Stanów Zjednoczonych i Monako - Piotra Naszarkowskiego (il.9). Wykonał ten sztych jako „24” winietkę w typie serii znaczkopodobnych winietek z bokserami, które w swoim czasie wykonał Czesław Słania.

Opracował: JANUSZ MILEWSKI

Foto: autora